

Голюк О.А. Обґрунтування компонентів творчого потенціалу майбутнього педагога ДНЗ та школи І ступеня / О.А.Голюк // Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів : матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції, 28 жовтня 2015 р. // FOLIA COMENIANA: вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. – Умань: ФОП Жовтий, 2015. – С. 38-42.

Голюк Оксана Анатоліївна

Вінницький державний педагогічний

університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

ОБґРУНТУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДНЗ ТА ШКОЛИ І СТУПЕНЯ

Анотація. На основі узагальнення різних означень досліджуваного поняття уточнено сутнісну характеристику категорії «творчий потенціал майбутнього педагога». В структурі творчого потенціалу виокремлено і схарактеризовано наступні компоненти: мотиваційна, когнитивно-креативна, методологічна (оргдіяльнісна). Доведено взаємозв'язок творчого потенціалу з рефлексією, з аксіологічним та комунікативним потенціалом педагога.

Ключові слова: творчий потенціал майбутнього педагога, компоненти творчого потенціалу.

Аннотация. На основе обобщения разных определений исследуемого понятия уточнена сущностная характеристика категории «творческий потенциал будущего педагога». В структуре творческого потенциала выделено и охарактеризовано следующие компоненты: мотивационная, когнитивно-креативная, методологическая. Доказана взаимосвязь творческого потенциала с рефлексией, с аксиологическим и коммуникативным потенциалом педагога.

Ключевые слова: творческий потенциал будущего педагога, компоненты творческого потенциала.

Summary. On the basis of generalization of different determinations of the investigated concept essence description of category is specified «creative potential of future teacher». In the structure of creative potential next components are distinguished and described: motivational, cognitive-creativity, methodological. Intercommunication of creative potential is well - proven with a reflection, with axiological and communicative potential of teacher.

Keywords: creative potential of future teacher, component of creative potential.

Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, швидка зміна техніки і технології в усьому світі, інтелектуалізація праці, гуманізація та демократизація суспільства зумовлюють зростання соціальної ролі особистості з високим рівнем розумового розвитку і творчих можливостей, здатної до плідної, продуктивної праці, тобто особистості творчої, неординарної. Відродження суспільства України, його розвиток значною мірою залежить від творчості та активності його членів, їх ініціативи, а також тих умов, які створюються для розвитку та реалізації потенціалу кожної особистості.

Важлива роль в реалізації даної задачі відводиться дошкільним освітнім установам та школам I ступеня. Від професійної підготовленості їх працівників багато в чому залежить творче зростання потенціалу країни в цілому, формування нових поколінь людей, здатних до розвитку і вдосконалення своїх особистісних можливостей та активної участі в соціально-трудовій діяльності, спрямованій на задоволення власних потреб і запитів суспільства. Все це обумовлює необхідність модернізації вищої професійної школи, що готує кадри для системи освіти: розвиток професійної мобільності, конкурентоспроможності, підвищення професійно-творчого потенціалу майбутніх педагогів нової формації, здатних утілити в практику інноваційні зміни, орієнтованих на компетентне, результативне, творче вирішення проблем соціально-педагогічної сфери.

Аналіз практики роботи педагогічних вузів України доводить, що існуюча система вищої освіти не завжди створює умови для підготовки студентів до професійно-творчої діяльності. Цьому сприяє й традиційна система освіти, що склалася у минулому, мала стандартизований і нерідко одноманітний характер, не ставила цілей підготовки кадрів з позицій особистісно зорієнтованої освіти. Саме тому розвиток творчого потенціалу працівників освіти, зокрема майбутніх вихователів ДНЗ та вчителів початкової школи, підвищення рівня їх професійної підготовленості та формування як суб'єктів професійно-творчої діяльності є однією з актуальних проблем педагогічної науки і практики.

Творчий потенціал особистості як поняття стало широко використовуватися в багатьох роботах з психології і педагогіки вищої школи (В.Андрєєв, М.Гинзбург, О.Головаха, В.Загвязинський, Н.Кузьміна, Я.Пономарьов та ін.) у 90-ті роки ХХ ст. Сьогодні він розглядається дослідниками як здатність людини змінювати і перетворювати навколишній світ (Б.Теплов); як складна динамічна система взаємодії людини з суспільством (К.Абульханова-Славська, В.Дружинін); як активність людини (Д.Богоявленська, О.Савченко); як особливий вид розумової і практичної діяльності (К.Платонов); як інтегративна цілісність природних і соціальних сил людини, що забезпечує її суб'єктивну потребу в творчій самореалізації і саморозвитку (В.Риндак). В той же час реальний творчий потенціал випускників вищої школи залишається недостатньо високим, оскільки більшість педагогічних ВНЗ убачають свою роль в тому, щоб надати майбутнім педагогам ґрунтовні фундаментальні знання з фахових дисциплін, розвинути пізнавальні уміння, в той час як досвід творчої діяльності зведено до мінімуму.

Ми вважаємо, що рівень сформованості особистісних і професійно значущих якостей майбутнього педагога, його готовність до професійної діяльності, знаходяться в прямо пропорційній залежності від рівня розвитку творчого потенціалу. Узагальнюючи різні означення досліджуваного поняття, під творчим потенціалом майбутнього педагога ми будемо розуміти інтегративну комплексну властивість особистості, що забезпечуватиме високий рівень її самоорганізації в майбутній професійній педагогічній діяльності та сприятиме руху до вільної самореалізації і творчості. Зазначимо, що творчий потенціал особистості має велику інформаційну ємність, його поняття відображує цілісність людини, єдність її індивідуального і особистісного життєпрояву. Це дає підстави виокремити в структурі творчого потенціалу наступні компоненти:

1. *Мотиваційна компонента* (включаючи навчально-пізнавальну мотивацію, мотивацію майбутньої професійної діяльності, мотивацію до творчості і мотивацію до саморозвитку) – потреба в розвитку і реалізації особистісного потенціалу, усвідомлення своєї ролі і призначення; прагнення до удосконалення професійно значущих якостей майбутнього фахівця, необхідних для успішного здійснення

педагогічної діяльності і професійного зростання; потреба в самовихованні, самореалізації і саморозвитку; розуміння необхідності вивчення педагогічної теорії і практики, освоєння професійно-педагогічних дій щодо її проектування і здійснення.

2. *Когнітивно-креативна компонента* – інтелектуальні якості (допитливість, ерудованість, логічність, обґрунтованість, аргументованість, здібності до аналізу і синтезу, здатність знаходити аналогії, використовувати різні форми доказів); схильність до експериментів, уміння ставити питання, бачити суперечності, формувати проблеми і гіпотези, виконувати теоретичні і експериментальні дослідження, володіти способами розв'язування різних задач; володіння культурними нормами і традиціями; уміння самовизначатися в ситуаціях вибору; здатність позначити своє розуміння або нерозуміння з будь-яких виникаючих питань; уміння зрозуміти і оцінити іншу точку зору, вступити в змістовний діалог або суперечку; уміння зіставляти культурно-історичні аналоги зі своїми освітніми продуктами і результатами одногрупників, вичленити їх схожість і відмінності, перевизначити або доопрацювати власні освітні результати; здатність перетворювати здобуті знання в духовні і матеріальні форми, будувати на їх основі свою подальшу діяльність; емоційно-образні якості (наснага, натхненність, емоційний підйом у творчих ситуаціях; образність, асоціативність, уява, фантазія, мрійливість, романтичність, відчуття новизни, незвичайного, схильність до творчого сумніву, до емпатії, знакотворчості, символотворчості); ініціативність, винахідливість, кмітливість; своєрідність, неординарність, нестандартність, самотність; здатність до генерації ідей, їх продукуванню як індивідуально, так і в комунікації з людьми, текстом, іншими об'єктами пізнання; володіння нетрадиційними евристичними процедурами; незалежність, схильність до ризику; наявність досвіду реалізації найбільш творчих своїх здібностей у формі виконання і захисту творчих робіт тощо.

3. *Методологічна (орґдіяльністьна) компонента* - знання студентом своїх індивідуальних діяльнісних особливостей, рис характеру; наявність гідної мети, програми її досягнення, цілеспрямованість, стійкість в досягненні цілей; здатність до нормотворчості, що виражається в умінні сформулювати правила діяльності, систему її законів, спрогнозувати результати; смислове бачення процесів, що вивчаються;

навички самоорганізації; самоаналіз і самооцінка; володіння методами рефлексивного мислення; уміння виявляти сутність діяльності, вибудовувати подальші плани, зіставляти отримані результати з поставленою метою, коректувати подальшу діяльність; здатність до взаємодії з іншими суб'єктами освіти і з навколишнім світом; уміння відстоювати свої ідеї, виносити невизнання оточуючих, "тримати удар"; автономність, незалежність, спрямованість, рішучість, комунікативність; здатність організувати творчість інших.

Ми погоджуємось з думкою К.Петрова, що розвиток творчого потенціалу студентів взаємозв'язаний з рефлексією, оскільки в процесі розвитку творчого потенціалу через взаємозв'язані блоки (емоційно-вольовий, мотиваційно-цільовий, змістовно-процесуальний) розвиваються вміння здійснювати цілепокладання, самоконтроль, корекцію, які є компонентами рефлексії [1, 11]. Окрім того, він пов'язаний і з аксіологічним та комунікативним потенціалами, адже розвиток творчого потенціалу реалізується через діалогічну взаємодію, в ході якої відбувається обмін цінностями, транслиуються аксіологічні ідеї, що сприяє піднесенню потреб особистості до цінностей життя, цінностей культури, цінностей мистецтва.

Отже, проблема творчості майбутнього педагога дійшла до того поворотного пункту свого розвитку, коли повинно йтися про створення спеціальної програми навчання творчості та самостійності, спеціальних методик, за допомогою яких можна було б прищепити студентам навички творчої праці, смак до творчості, винахідництва і раціоналізації.

Література

1. Петров К.В. Акмеологические основы исследования проблемы потенциала личности / К.В.Петров. – М.: МААН, 2000 – 198 с.